

Totální? Škoda? A pro koho vlastně?

Mgr. KLÁRA MLADÁ, Praha¹

Nikomu jistě není příjemná představa, že by se ocitnul v situaci, kdy je věc, kterou každodenně využívá, (dočasně) nepoužitelná. Mohlo by být pak příjemné alespoň zjištění, v jaké výši a za co konkrétně by vám náležela náhrada za zničenou věc? Na tuto i další související otázky se vám pokusí odpovědět tento článek.

I. Úvod

Že není náhrada jako náhrada a není poškozený jako poškozený, potvrdilo nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, č. j. 25 Cdo 2651/2021-95, ve věci posouzení oprávněnosti požadované výše náhrady za „totální“ škodu na automobilu poškozené žalobkyně – invalidní důchodkyně.²

II. Žaloba

V daném případě byla žalobkyně v roce 2019 účastnicí dopravní nehody, při níž byl poškozen její dosud nebouřaný automobil roku výroby 2004. Pojišťovna jako žalovaná tehdy stanovila cenu opravy automobilu na 92 184,32 Kč³ a obecnou cenu automobilu podle znaleckého standardu na 31 000 Kč včetně DPH. Za takových okolností žalovaná pojišťovna klasifikovala danou pojistnou událost jako tzv. totální škodu⁴ a vyplatila žalobkyni 27 000 Kč, což odpovídalo rozdílu odhadované ceny automobilu a hodnoty jeho poškozeného zbytku. Žalobkyně se následně žalobou domáhala zaplacení částky 101 158 Kč s příslušenstvím jakožto rozdílu mezi částkou vyplacenou žalobkyni jako vypořádání pojistné události ze strany žalované pojišťovny a cenou opravy, která byla žalobkyni nabídnuta vybraným autoservisem.

Žalobu postupně zamítl Obvodní soud pro Prahu 6, Městský soud v Praze a nakonec i Nejvyšší soud s odůvodněním, že žalovaná částka na opravu automobilu, respektive sama tato oprava, je zcela neúčelná.

¹ Autorka je advokátkou trvale spolupracující s Weinhold Legal, s.r.o. advokátní kancelář.

² Poškozená od roku 2012 pobírala invalidní důchod pro komplexní vývojovou vadu mozku, obsedantně kompulzivní symptomatologii, symptomatickou epilepsii s implantací generátoru a byla držitelkou průkazu ZTP.

³ Nutno dodat, že servis, na který se poškozená s případnou opravou obrátila, nacenil opravu na 128 158,03 Kč s DPH, což je více než 130 % ceny stanovené žalovanou pojišťovnou.

⁴ Zde je třeba podotknout, že „totální škoda“ není zákonným pojmem, ale zpravidla relativně variabilním termínem určeným metodikou každé jednotlivé pojišťovny. Za totální škodu pak často prosazují i případy, kdy náklady na opravu dané věci nedosáhnou ani 90 % obecné ceny věci, respektive jakmile náklady na opravu přesáhnou 80% hranici. Obecnou cenu věci navíc často určují interně.

III. Náhrada škody

Podíváme-li se nyní na náhradu škody obecně, budou nás zajímat § 2951 odst. 1 a § 2969 odst. 1 ObčZ. Tato ustanovení stanoví, že primárním způsobem náhrady škody je podle občanského zákoníku tzv. naturální restituce – uvedení do předešlého stavu. Má to ale malý háček. Taková naturální restituce⁵ musí být možná.⁶

Zdálo by se tedy, že pokud je věc opravitelná, je škůdce povinen uvést věc do stavu, který existoval před událostí, v jejímž důsledku škoda vznikla. Tak jednoduché to však nebude. V zákonném vyjádření „není-li možné uvedení do předešlého stavu“ se skrývá více, než by se na první pohled mohlo zdát. Už komentářová literatura z roku 2014⁷ dovozovala, že uplatnění naturální restituce je možné v případech, kdy je oprava nejen **možná fakticky**, ale i **možná hospodářsky**, respektive je-li **smysluplná**. Ve světle této úvahy, která vychází mimo jiné z ustálené rozhodovací praxe německého Spolkového a rakouského Nejvyššího soudního dvora,⁸ je naturální restituce smysluplná pouze za předpokladu, že cena opravy věci nepřesáhne 130 % hodnoty věci před jejím poškozením, čímž ostatně argumentovaly i soudy v komentovaném rozhodnutí.

IV. Totální škoda z pohledu pojišťoven

Z výše uvedeného je tak jasné, že mezi škodou, kterou považují za totální pojišťovny, a škodou, kdy je dle judikatury nesmyslné věc opravovat, je prostor až 50 %. Pokud tedy pojišťovna v případě škody způsobené na vaší věci uzavře událost jako totální škodu, není nutné toto řešení přijmout bez dalšího, jelikož opravu můžete z pohledu práva požadovat a náhradu škody vymáhat až do výše zmiňovaných 130 % obvyklé ceny věci před jejím poškozením, a nikoliv pouze pro pojišťovnu příjemných 80 %.

V. Totální škoda z pohledu práva

Co se pak tedy stane, pokud odhad nákladů na opravu poškozené věci přesáhne zmiňovaných 130 % hodnoty nepoškozené věci? Poškozený bude mít v takovém případě nárok pouze na rozdíl mezi obvyklou (tržní) cenou věci bezprostředně před jejím poškozením a obvyklou cenou (zbytku) věci po jejím poškození. Obvyklá cena věci byla také to jediné, co žalovaná žalobkyni v rámci pojistného plnění poskytla a soudy se s tím ztotožnily.

Ale zpět k opravě poškozené věci. Co vše je v náhradě škody při naturální restituci obsaženo? Náhrada škody v takové

⁵ Tj. pokud poškozený zároveň nepožádal o úhradu v penězích.

⁶ Není-li možná, uhradí škůdce škodu ve výši ceny obdobné věci, to však s výhradou toho, že žádná ze „zbylých“ částí věci není použitelná, respektive nemá sama o sobě žádnou hodnotu.

⁷ *Bezouška, P. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1679–1688.*

⁸ Rozhodnutí BGH ze dne 15. 10. 1991, sp. zn. VI ZR 314/90, a ze dne 17. 3. 1992, sp. zn. VI ZR 226/91, rozhodnutí OGH ze dne 28. 11. 1972, sp. zn. 8 Ob 228/72, a ze dne 18. 3. 2004, sp. zn. 1 Ob 54/03b.

formě bude zahrnovat všechny druhy nákladů, kterým byl poškozený vystaven v příčinné souvislosti s danou škodou. Judikatura tento rozsah nákladů odůvodňuje tím, že oprava poškozenému dobře známé věci obvykle uspokojí jeho zájem více než obstarání věci náhradní.⁹ Je třeba nicméně upozornit, že (alespoň ve výše jmenovaných právních rádech) platí, že pokud poškozený požaduje náhradu škody ve formě naturální restituice, tj. včetně tzv. přírážky za integritu, je současně vyžadováno, aby byla věc nakonec skutečně opravena.¹⁰ V opačném případě by pak soud poškozenému přiznal pouze náhradu škody ve výši obvyklé ceny věci před jejím poškozením.

VI. Dovolání

Proti takovému přístupu se žalobkyně bránila dovoláním k Nejvyššímu soudu s odkazem na skutečnost, že se Městský soud v Praze při svém rozhodování odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017, který vyšel z nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16.

Žalobkyně zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu nicméně konstatoval, že „*ekonomická hodnota vozidla (či obecně věci) není determinována pouze jeho ‚technickou‘ či ‚funkční‘ hodnotou, nýbrž obecně tím, jaký užitek je svému vlastníku způsobil přínést (...) je proto ve smyslu principu úplného odškodnění klíčové, aby byla hodnota věci obnovena či v penězích nahrazena ve všech zmíněných ohledech. Nestačí tedy, pokud je obnovena její hodnota funkční či technická; (...) pokud dojde v důsledku opravy k plné obnově funkční hodnoty věci, avšak zároveň není plně obnovena její hodnota tržní, věc nepřináší svému vlastníku stejný užitek a škoda na věci tudíž není plně nahrazena. (...) Přitom, jak podotkl Ústavní soud již v nálezu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 1902/13, je všeobecně známou skutečností, že cena havarovaného vozidla bude vždy nižší než cena stejně technicky vybaveného vozidla, které dosud havarováno nebylo.*“¹¹

Stěžejní argumentace žalobkyně tak spočívala v tvrzení, že pro ni předmětný automobil představuje „(...) naprosto jinou hodnotu pro její zdravotní stav, invaliditu a nemožnost si pořídit za poskytnuté plnění jiný automobil, než pro kohokoliv jiného. Slouží jí v podstatě jako zdravotní pomůcka, jako jediný způsob dopravy do chráněné dílny, při zaopatřování životních potřeb, komunikaci s okolím, aktivitách, které jí přinášejí radost.“ Nadto žalobkyně uvedla, že vyčerpala i veškeré jiné možnosti vedoucí k pořízení jiného automobilu, včetně žádosti o státní příspěvek, a neúspěšně.

Vzhledem však ke skutečnému předmětu rozsudku Nejvyššího soudu, na který se žalobkyně odvolávala, se tento článek ztotožňuje se závěrem komentovaného rozhodnutí, že uvedený rozsudek nebyl na případ žalobkyně aplikovatelný.

⁹ Tj. vlastník ví, jakým způsobem bylo s jeho věcí zacházeno, jak byla užívána, udržována apod., zatímco pokud by kupoval věc náhradní, tyto okolnosti by mu byly neznámé.

¹⁰ Na tento požadavek uplatňovaný právními rády Německa a Rakouska upozorňuje i komentované rozhodnutí.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017.

VII. Srovnání

Porovnáme-li pak s ohledem na argumentace soudu a žalobkyně náklady osob, kdy oprava poškozené věci první z nich bude judikaturou považována za hospodářsky možnou – smysluplnou – a přiznané finanční prostředky druhé budou nahrazovat poškozenou věc věcí obdobnou, vyvstane nám zcela zjevná otázka, zda jsou okolnosti nákladů těchto osob skutečně tak odlišné? Ospravedlňuje skutečnost, že poškozený znal předešlý stav věci, vyšší hodnotu náhrady? Nejsou stejně silné argumenty k tomu, aby na obdobnou přírážku za vyhledání, seznámení se se stavem a zprovoznění náhradní věci měla nárok (i) osoba druhá? A v neposlední řadě, bude poškozenému skutečnost, že znal předešlý stav věci, opravdu ku prospěchu i po její opravě tak, aby byla tato znalost hodna takto nadstandardního přístupu?

Pokusíme-li si následně pro účely srovnání shrnout postavení žalobkyně z komentovaného rozhodnutí, dospějeme k situaci, kdy žalobkyně, invalidní důchodkyně, vzhledem ke stáří automobilu a zásadní škodě na něm způsobené, nebyla oprávněna požadovat více než obvyklou cenu před jeho poškozením, respektive po započtení obvyklé ceny (zbytků) poškozeného automobilu. I přesto, že v daném případě Městský soud v Praze konstatoval (a Nejvyšší soud se s tím s odkazem na něj následně ztotožnil), že za takových okolností by byla náhrada škody ospravedlnitelná až do výše 150 % hodnoty věci před jejím poškozením,¹² nedosáhla žalobkyně širší náhrady škody, a to z důvodu, že uvedení do předešlého stavu zde bylo považováno za nevhodné.¹³

VIII. Rozpor?

Závěr Nejvyššího soudu, že má žalobkyně nárok pouze na náhradu ve výši ceny obdobného automobilu, je však minimálně zvláštní vedle jeho následujícího vyjádření: „*Zároveň je důležité, aby se při určení obvyklé ceny přihlíželo též k tomu, co musí poškozený účelně vynaložit k obnově nebo nahrazení funkce věci, čímž se podtrhuje význam uvedení poškozené věci v předešlý stav, který zákon v § 2951 větě první ObčZ opětovně označuje za primární formu náhrady; to platí i v případě, že tzv. naturální restituice není možná či není požadována. Při poškození věci tedy např. nepůjde jen o to, že poškozena byla několik let stará součást automobilu v určité obvyklé ceně, ale i to, že poškozený měl až do škodní události funkční automobil a že k obnově jeho funkčnosti musí vynaložit náklady, které by jinak vynaložit nemusel. Náhrada tak může převýšit samu obvyklou cenu poškozené věci, přičemž – se zřetelem k judikatorní praxi běžné v zahraničí – může jít o převýšení až třetinové*“.

¹² Cit. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2022, č. j. 25 Cdo 2651/2021-95: „(...) při zvážení zdravotního stavu žalobkyně a skutečnosti, že do doby dopravní nehody nebyl automobil havarován. Odvolací soud dospěl k závěru, že akceptovatelná v této situaci by byla oprava rovnající se maximálně 150 % časové ceny vozidla před poškozením.“

¹³ Jelikož výše náhrady škody za případné uvedení do předešlého stavu představovala dle znaleckého standardu více než 400 % ceny vozu před poškozením.

Jak tedy judikatura ospravedlňuje, že v takových případech poškození nemají nárok na náhradu nákladů souvisejících s pořízením náhradní věci, které zároveň nemohou žalovat ve dle náhrady škody¹⁴ a které jsou poškozeným v rámci naturální restituční běžně přiznávány? Důvodem je právě pouze zájem na zachování neporušitelnosti vlastnictví poškozeného k poškozené věci a minimálně diskutabilní představa, že omezenost poškozeného se stavem věci před jejím poškozením mu bude ku prospěchu více než věc náhradní, která by dle možností mohla být dosud nepoškozená.

IX. Závěr

Nakonec, i s vědomím, že je jazykový výklad pouze prvotním východiskem pro objasnění a ujasnění smyslu a účelu normy, hovoří § 2969 odst. 1 ObčZ jasně, když nečiní rozdíl mezi poškozeným, kterému se nahrazuje škoda jednou anebo druhou formou.¹⁵ Bez ohledu na prim naturální restituční nastá-

vený občanským zákoníkem tak komentované rozhodnutí podněcuje otázku, zda tzv. přírůžka za integritu nevnáší nerovnost tam, kde k tomu naprosto není důvod, respektive která se projeví na ekonomické situaci těch, jejichž náklady spojené s řešením způsobené škody nebudou nikterak menší.¹⁶

Weinhold Legal

Weinhold Legal, s.r.o. advokátní kancelář

Na Florenci 15, 110 00, Praha 1

+420 225 385 333

www.weinholdlegal.com

¹⁴ V takových případech je například žalovatelný i nárok na náhradu nákladů za pronájem náhradního automobilu.

¹⁵ Cit. § 2969 odst. 1 ObčZ: „Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.“

¹⁶ Zcela paradoxní by konečně byla situace, kdy by judikatura přiznávala benefit takovému řešení, které by svou podstatou (spočívající v opravě poškozené věci) generovalo poruchy další, a tudíž by tak šlo o celkově nákladnější přístup, než jakým by bylo obstarání náhradní věci.